

Predstavujeme nové knihy

Michelle B. Riba, Richard Balon:

**Kompetentná kombinácia farmakoterapie a psychoterapie
Integrovaná a rozdelená liečba**

Trenčín, Vydavateľstvo F 2007, 170 strán, preklad MUDr. Geňa Almassyová
(Originál vyšiel v nakladateľstve American Psychiatric Publishing, Washington 2005)

Z dielne Vydavateľstva F, ktoré už niekoľko rokov impozantným tempom a vo vysokej kvalite zásobuje domácu odbornú verejnosť hodnotnými prekladmi, ale aj publikáciami domácich autorov, sa koncom roka 2007 dostal do rúk čitateľov slovenský preklad nevelkého, ale obsahovo významného dielka z produkcie amerického nakladateľstva APP, konkrétne zo série Jadrové kompetencie v psychoterapii.

O čo išlo v tomto prípade krstnému otcovi a duši Vydavateľstva F, doc. MUDr. Jozefovi Haštovi, primárovi Psychiatrického oddelenia v Trenčíne? Predovšetkým sprístupniť edíciu jadrové kompetencie domácej odbornej verejnosti, samozrejme najviac psychiatrom.

Ako a prečo vznikla v nakladateľskom kolose APP táto séria, vysvetľuje v úvode publikácie Glen O. Gabbard, jej editor. Pri narastajúcom dôraze na biologický základ duševných porúch a posun k biologickej liečbe prestali niektoré psychiatrické výučbové programy v USA klásť dôraz na psychoterapeutické vzdelanie. Roku 2002 Výbor pre kontrolu psychiatrických atestačných programov stanovil, že všetky školiace programy musia implementovať šesť jadrových kompetencií do svojich klinických a didaktických osnov. Sú to: starostlivosť o pacienta, odborné znalosti, interpersonálne a komunikačné zručnosti, učenie založené na praxi, profesionalita a systémovo orientovaná prax. Okrem toho Výbor stanovil aj požiadavku na zvládnutie základných kompetencií v piatich rôznych formách psychoterapie – dlhodobá psychodynamická, podporná, psychoterapia kombinovaná s psychofarmakológiou, kognitívno-behaviorálna a krátkodobá psychoterapia. V sérii Jadrové kompetencie v psychoterapii v nakladateľstve APP boli vydané už všetky, v slovenskom preklade vyšli prvé dve, tretia je predmetom tejto recenzie.

Je chvályhodné, že lídri americkej psychiatrie v krátkom čase reagujú na vývojové tendencie odboru a podnikajú kroky, aby sa z klinickej praxe nevytratil psychoterapeutický aspekt, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou celistvého prístupu k psychiatrickému pacientovi.

Koho by názov publikácie viedol k tomu, aby v nej hľadal konkrétne návody, či algoritmy kombinácie farmakoterapie

a psychoterapie, bude sklamaný. Kniha je hlavne o kompetenciách. Je to pojem, ktorý u nás nie je udomácnенý, ale ak by sme hľadali paralelu k našej terminológii, najbližšie je pravdepodobne odborná spôsobilosť. V našom vzdelávacom systéme zahŕňa toto slovné spojenie všetko, čo absolvuje lekár na ceste ku kvalifikačnej skúške a stáva sa „odborne spôsobilým“. Zo skúseností vieme, že to však nie je vždy to isté, ako kompetentným. Aké sú teda v USA požadované kompetencie lekára, ktorý sa pripravuje na atestáciu zo psychiatrie?

Z pohľadu témy – kombinácia farmakoterapie a psychoterapie, rezident (t.j. lekár v príprave na atestáciu) má odporučené, čo má zvládnuť a čo si má všimnúť, aby dosiahol u pacienta optimálny benefit z liečby. U nás sa pravdepodobne nezaobera veľá psychiatrov dilemou, či majú robiť psychoterapiu v kombinácii s farmakoterapiou, alebo či si vystačia len s liekmi a psychoterapiu vykonáva nelekár. Z publikácie vidieť, že v americkej psychiatrii je otázka integrovanej a rozdelennej liečby principiálna. Toto sú zároveň názvy dvoch ťažiskových kapitol, tretia sa venuje hodnoteniu, monitorovaniu a supervízii.

Priznám sa, že keď som sa začítal do živého pútavého prekladu Geni Almassyovej, spočiatku som mal pocit, že autori prinášajú triviálnosti, ktoré sú v praxi úplnou samozrejmosťou a nájdeme ich v každej slovenskej a českej učebnici. Omyl. Už z úvodu nadobúdame obraz, že systém postgraduálneho vzdelávania v USA je síce podľa jednotlivých vzdelávacích programov nehomogénny, na druhej strane je tu evidentná snaha stanoviť spoločné požiadavky na zvládnutie kompetencií v rôznych formách psychoterapie. Pokiaľ ide o tému kombinácie, asi ťažko nájdeme lepšie formulované tézy na jej porozumenie a efektívne zvládnutie. Pre autorov je pacient prichádzajúci do starostlivosti naozaj „pán“ bez ohľadu na jeho ekonomickú situáciu (tá samozrejme – a autori sa tomu nevyhýbajú - optimálne ciele obmedzuje, limituje napr. počet návštev). Je inšpirujúce si prečítať, čo v súvislosti s touto témou musí rezident zvládnuť počas štyroch rokov prípravy. Z textu, ktorý nepreferuje žiaden psychote-

rapeutický smer, metódu, a o farmakoterapii hovorí len vo všeobecnej rovine, priam presakuje stopa, ktorú na americkej psychiatrii zanechala psychodynamická psychiatria. Nie náhodou sa medzi prvé tézy dostali upozornenia na vytvorenie terapeutického spojenectva s pacientom, na to, že prvé interview je zároveň prvým psychoterapeutickým rozhovorom, že sa pacienta treba pýtať na jeho názory na medikáciu a psychoterapiu, že o diagnóze, liečebnom pláne, typoch psychoterapie treba diskutovať atď. Sú to samozrejmosti, ktoré žiaľ v praxi vždy neplatia. Každá podkapitola, či téma je uzavretá formulovaním kompetencie. Spolu ich je 32, pre ilustráciu citujem jednu: „Psychiatrický rezident musí preukázať znalosť faktorov, ktoré sú dôležité pre konkrétneho pacienta, aby zotrval v liečbe a dodržiaval terapeutický režim“. Kompetencie sú zároveň navrhnuté ako štandardy a slúžia nielen rezidentom, ale aj ich supervízorom a riaditeľom atestačných programov ako návody na zamyslenie, výučbu a supervíziu.

Zaujímavé je aj zhrnutie znalostí, zručností a postojov, ktoré by mal rezident na konci atestačnej prípravy preukázať. Myslím si, že týchto 32 bodov by mohlo byť inšpiráciou aj pre náš vzdelávací program v psychiatrii.

Autorka a autor odporúčajú, aby rezident odviezol v rámci atestačnej prípravy najmenej šesť supervidovaných prípadov kombinovanej farmakoterapie a psychoterapie. Kto sa teda chce zoznámiť s „múdrymi samozrejmosťami“, tomu túto publikáciu vrelo odporúčam. Odporúčam ju aj tomu, kto chce nahliadnúť do amerického systému postgraduálneho vzdelávania.

Vydanie tejto publikácie vo vydavateľstve F je ďalším významným činom a poďakovať treba MUDr. Geni Almassyovej za kvalitný preklad a MUDr. Jozefovi Haštovi, PhD., za lektorskú prácu. Posledne menovanému aj za starostlivosť, ktorú Vydavateľstvu F venuje a umožňuje prehlbovanie vedomostí našich psychiatrov prostredníctvom doteraz vydaných publikácií. Treba len dúfať, že sa dočkáme aj prekladu dvoch zostávajúcich publikácií z edície Jadrové kompetencie v psychoterapii.

Pavel Černák